

tometer zou het uit te maken zijn. Een reuk, die juist niet meer waargenomen wordt, zou aan het einde der inspiratie even merkbaar moeten zijn. Ik heb deze proef echter niet kunnen nemen bij gebrek aan een olfactometer. Dit laatste is een vermoeden met meer grond, dan de onderstelling, dat de draaistroom de reukgebaarwording zou doen ophouden. Ik zie althans nu evenmin als vroeger eenige reden om de algemeen aangenomen zienswijze, vermoeienis van de reukcel voor een bepaalden reuk, te verlaten, die ook de Heer ZWAARDEMAKER niet geheel kan missen.

Onder dankzegging voor de verleende ruimte.

Metslawier, 13 Maart 1894.

Dr. L. DE JAGER.

Zeer geachte Redacteur-Gérant!

Mag ik naar aanleiding van het in n° 10 (1894) van dit *Tijdschrift* door den Heer J. L. C. WORTMAN, Arts te Noordgouwe, ingezonden stuk een plaatsje verzoeken voor het volgende?

Het is niemand minder dan de Berlijnsche Hoogleeraar HENOCH, die, beschikkende over 1193 gevallen van diphtheritis uit zijn kliniek en nog zeer vele uit zijn private praktijk, aangaande haar behandeling zegt: „Ich kann „heute leider nur wiederholen, was ich schon 1874 aussprach: Nach meinen „Erfahrungen leisten alle bisher empfohlenen Mittel (und ausser den Schwe- „felpräparaten glaube ich sie fast Alle versucht zu haben) absolut nichts „in den schweren Fällen der Krankheit und darauf kommt es doch allein an, „da die leichteren auch ohne Zuthun der Kunst heilen.”

Aldus HENOCH op blz. 751 van zijn bekend werk „Vorlesungen über Kinderkrankheiten”, waarvan de zesde uitgave in 1892 verscheen. Ook na dien tijd is in de mij toegankelijke literatuur geen middel aangegeven, dat algemeen als specificum tegen angina diphtheritica erkend wordt in den zin als chinine tegen malaria en kwik of Joodkal. tegen syphilis.

Dit vooropgesteld, komt het mij voor, dat ieder vrij is in de keuze van een of meer uit het groote aantal der als onfeilbaar tegen diphtheritis aanbevolen geneesmiddelen en zal het wel van persoonlijke ondervinding en waardeering afhangen, tot welk medicament men zijn toevlucht zal nemen. Ik behoef dus voorzeker niet in een verdediging te treden der in het Ziekenhuis Calvariënberg aangewende middelen.

Collega WORTMAN zal het mij echter, hoop ik, niet ten kwade duiden, indien ik opkom tegen zijn bewering, dat ten onzent alle andere middelen behalve de uitdrukkelijk genoemde genegeerd werden. Ik begin toch in mijn stukje, op blz. 246, sprekende over de behandeling, met te zeggen: „van het groot „aantal der tegen diphtheritis aanbevolen geneesmiddelen zijn gedurende „deze epidemie zeer vele gebezigd. Terwijl deze collega vooral dit middel „aanprees, meende gene aan een ander de voorkeur te moeten geven, om „dan verder, wanneer het geliefkoosd middel in den steek liet in den hart- „nekkigen kamp tegen de steeds voortschrijdende ziekte, bij een ander middel „hulp te zoeken, dat echter vaak evenmin steekhoudend bleek te zijn.”

Ik heb deze middelen echter niet alle genoemd, omdat, wegens de in het

stukje aangegeven redenen, geen behoorlijke statistiek te mijnen dienste stond, zooals dit mijns inziens noodig is.

Wat de chloras kalicus betreft, zoo zijn zoowel Dr. VAN KLEEF als ik het volkomen met collega WORTMAN eens, dat het geen specificum is. Beiden hebben wij het aangewend als zuiveringsmiddel, zooals ook op blz. 252 wordt aangegeven.

Aangaande het cyanet. hydrarg., waarvan WORTMAN vóór het lezen van mijn geschrift nooit iets gehoord heeft, kan ik hem mededeelen, dat het behalve door SELLDEN 1) als bijna onfeilbaar wordt aanbevolen door UNGER 2), dat het werd gebruikt in de kliniek van HAHN 3) enz.

Nu eindelijk de solutio chloreti ferrici, die volgens WORTMAN aan de eischen, welke men aan een specificum mag stellen, beantwoordt. Dit middel is hier niet vaak gebezigd, maar de collega's, welke het hebben aangewend (SCHOLS, SCHREINEMACHER, NIJST), zagen er evenmin schitterende resultaten van als van andere medicamenten. En de reden, waarom Dr. VAN KLEEF het niet in het ziekenhuis aanwendde, ligt daarin, dat Z. Ed. er reeds in 1868 tijdens een diphtheritis-epidemie te Venlo, waar hij te dien tijde als officier van gezondheid was geplaatst, niets dan slechte resultaten van waarnam.

HENOCH 4), over hetzelfde middel sprekende, zegt: „Zu der Zeit, als ich noch „gewohnt war, Eisen, zumal Liquor. ferri sesquichlorati oder Tinctura nervina „Bestuch. in allen Fällen von Diphtherie von Anfang an zu geben, war „dieser traurige Ausgang nicht seltener, als jetzt, wo ich von diesem *frucht- „losen* Mittel längst zurückgekommen bin.”

Overigens ben ik den geachten collega uit Noordgouwe zeer erkentelijk, dat hij van mijn stukje wel notitie heeft willen nemen en zou het ook mij aangenaam wezen als meerdere collega's hun resultaten bijeengarden en hier mededeelden. Het komt mij echter voor, dat er meer noodig is dan de bewering: „Van geen der vele middelen, die ik gebruikt heb en heb zien ge- „bruiken ter bestrijding der angina diphtheritica, waren mij de resultaten zóó „in het oog loopend gunstig, als van den liquor stypticus.”

Het is de vraag of men met sporadische dan wel met epidemische gevallen te doen heeft, of, indien het sporadische gevallen waren, er ook telkens door het bacteriologisch onderzoek zekerheid is verkregen, dat men met angina diphtheritica te doen had. Collega WORTMAN weet toch even goed als ik, dat men twee ziektevormen heeft, die zeer veel van elkaar hebben, waarvan de eene zeer levensgevaarlijk is, de andere geen gevaar oplevert, terwijl zij clinisch zelfs door een BAGINSKY 5) niet te onderscheiden zijn en met zekerheid slechts door een bacteriologisch onderzoek. Ook tijdens een epidemie dient dit onderzoek plaats te hebben en is het ook hier, zooals ik op blz. 246 mededeelde, vaak verricht, ofschoon bij een zoo kwaadaardige epidemie als de

1) *Medic. Centralzeitung* 1891, n°. 20, S. 526.

2) *Lehrbuch der Kinderkrankheiten* 1890, S. 409.

3) Dr. A. NEUMANN Zur Behandlung der Diphtherie. *Berl. Klin.* 1892, H. 48.

4) *Vorlesungen über Kinderkrankheiten* 1892, S. 756.

5) BAGINSKY, *Archiv f. Kinderheilk.* 1891, XIII, conf. *Deutsche Vierteljahrschr. f. öff. Gesundheitspflege* 1892, Band XXIV, Supplement, S. 251.

te Maastricht geheerscht hebbende, ook zonder dit onderzoek geen redelijke twijfel aangaande de juistheid der diagnose meer kan bestaan.

Evenwel gaf ik reeds toe (blz. 246), dat er een enkel geval kan tusschen gelooopen zijn, hetgeen geen diphtherie was, dat evenwel op de statistiek niet van invloed kan geweest zijn.

Voorts dient er op de kwaadaardigheid der epidemie gelet te worden en moet deze in de verschillende perioden blijken uit het sterfte pCt. aan diphtheritis in het algemeen alsmede, uit dat der getracheotomiseerden.

Verder moet er gelet worden op den leeftijd der patiënten en moeten deze onder dezelfde condities zijn behandeld, om een ook maar eenigszins juist oordeel over de behandeling te krijgen.

Mocht uit een zoo gedétailleerde opgave blijken, dat de liquor stypticus ten onzent niet naar waarde is geschat, dat HENOCH zich in zijn appreciatie ervan heeft vergist, en het waarlijk dat is, waarvoor WORTMAN het uitgeeft n.l. een middel, dat beantwoordt aan de eischen, die men aan een specificum mag stellen, dan ben ik overtuigd, dat allen, met innige erkentelijkheid jegens WORTMAN de andere medicamenten over boord zullen werpen.

Ik hoop, maar ik vrees!

Maastricht, 18 Maart, 1894.

Dr. M. H. J. RULAND.

Geachte Redactie!

Het stukje van den Heer J. E. GREVERS, over de operatie van BROPHY, bracht mij een ander onderwerp in herinnering, dat op het Tandheelkundig Congres te Chicago behandeld is, en dat, naar ik meen, voor de toekomst nog veel nut zal afwerpen. Ik bedoel de voordracht van Dr. CRYER uit Philadelphia, over: „The surgical engine and its uses.” Wellicht stellen uwe lezers belang in een kort résumé van die voordracht.

Reeds 15 jaren geleden werd door BONWILL de boormachine, algemeen bij tandartsen in gebruik, voor chirurgische doeleinden gewijzigd en als Surgical engine ingevoerd. Langzamerhand zijn hieraan verbeteringen gebracht en CRYER heeft nu onlangs op zijn aanwijzingen een zeer bruikbaar instrument laten vervaardigen door de S. S. White dental Manufacturing Co. te Philadelphia. De machine wordt hoofdzakelijk gebruikt voor chirurgisch ingrijpen op harde weefsels, speciaal been. Zoo bijv. voor verwijdering van sequesters, van carieus been, van osteomen, voor het wegnemen van been bij zenuwresectie en voor het vervolgen van de zenuw in het kanaal; eindelijk voor het openen van den schedel bij hersen-operaties. Maar ook voor het aviveeren van wondranden zou de boormachine goede diensten bewijzen; zoo bijv. voor het aviveeren der randen bij staphylorrhaphie, waar het een groote besparing van weefsel geeft boven het wondmaken met het mes. Men gebruikt hiertoe grove corundum-steenen.

Dit wat betreft de voordracht van Dr. CRYER.

Persoonlijk heb ik de chirurgische boormachine nooit zien gebruiken; maar wetende, wat met de tandheelkundige machine kan gedaan worden, ben ik overtuigd, dat de chirurgen zeer veel nut van dat instrument kunnen hebben.

Deel I, n°. 13, 1894.